

ЗНАЧЕННЯ КОНЦЕПЦІЇ АДАПТИВНОГО УПРАВЛІННЯ ДЛЯ ЕКОЛОГІЧНО БЕЗПЕЧНОЇ ІНТРОДУКЦІЇ РОСЛИН

*Слюсар С. І.¹, кандидат біологічних наук,
Романець О. М.², кандидат сільськогосподарських наук*

¹Ботанічний сад НУБіП України,

²Інститут географії НАН України

ekosocio@gmail.com

В наш час *екологічно безпечна інтродукція рослин* стає однією з ключових умов успішної реалізації сучасних підходів до управління біологічними ресурсами та збереження біорізноманіття. Адже вона передбачає всебічне наукове обґрунтування введення рослин (видів, форм, культиварів, сортів, гібридів) у нові умови з дотриманням принципу мінімізації негативних наслідків для сучасних екосистем (як природних, так і штучних). При цьому складність задіяних в інтродукційному процесі біосистем (донорів, діаспор, реципієнтів) ускладнює надання достатньо надійного прогнозу щодо характеру та наслідків взаємодії між інтродуцентами та представниками місцевої біоти. Тому важливого значення набуває формування в інтродукційних дослідженнях відповідного гнучкого підходу та, зокрема, концепції адаптивного управління.

Адаптивне управління – це поетапний ітеративний процес прийняття та реалізації рішень, вплив яких контролюється та оцінюється, а наступні кроки коригуються згідно з набутими знаннями [1]. У контексті фітоінтродукції це означає не лише ретельне планування та оцінку ризиків на етапі попереднього відбору або за результатами інтродукційного випробування, але й постійний моніторинг, аналіз наслідків (зокрема в умовах широкої культури), готовність до внесення відповідних змін і доповнень у вже існуючі висновки та практичні рекомендації. Зміни можуть стосуватися методики відбору, спостережень, технології розмноження, вирощування, догляду, практичного застосування, тобто всіх етапів інтродукційного процесу. Формування концепції адаптивного управління потрібно здійснювати насамперед на принципах екологічно безпечної інтродукції, дотримання яких виявляється у послідовній реалізації низки напрямів (векторів), або умов здійснення інтродукційної діяльності.

1. Зменшення невизначеності, формування системи контролю над ризиками. Інтродукція завжди супроводжується певною мірою невизначеності щодо поведінки екзотів і впливу їх на нове середовище. Адаптивне управління дозволяє поетапно оптимізувати інтродукційні дослідження, зокрема для певної екологічної, систематичної або господарської групи інтродуцентів, починаючи з попередніх експериментів. Ретельний моніторинг на цих етапах надає цінну інформацію про адаптацію виду, його поширення та взаємодію з місцевою флорою та фауною, що дозволяє своєчасно виявляти потенційні ризики, вживати запобіжних заходів.

2. Забезпечення гнучкості та умов для оптимізації інтродукційного процесу. Екологічні системи є динамічними, і навіть найретельніші попередні оцінки не можуть передбачити всі можливі наслідки інтродукції. Адаптивне управління передбачає постійний збір та аналіз даних моніторингу, що дозволяє виявляти неочікувані ефекти та оперативно коригувати обрану стратегію. Наприклад, якщо інтродуцент демонструє ознаки інвазійності, передбачається негайне впровадження заходів контролю або навіть повного видалення.

3. Сприяння залученню зацікавлених сторін та підвищення прозорості. Процес адаптивного управління може передбачати активну участь на різних етапах інтродукції науковців, природоохоронних організацій, місцевих громад, інших зацікавлених сторін. Розроблення загальної стратегії, правил і загальна координація інтродукційної роботи має відбуватися на рівні Ради ботанічних садів і дендропарків України. Це сприятиме обміну досвідом, виробленню більш обґрунтованих та прийнятних рішень.

4. Забезпечення стійкості та сталого розвитку інтродукційних популяцій та екосистем. Адаптивне управління не обмежується будь-яким етапом інтродукції, а передбачає довгостроковий моніторинг для забезпечення стійкості інтродукційних популяцій, стабільного розвитку екосистем-реципієнтів. Останнє особливо важливо в умовах змін клімату й інших глобальних екологічних змін.

Застосування концепції адаптивного управління сприятиме мінімізації ризиків інтродукції, досягненню її цілей за усіма важливими напрямками, визначенню найбільш ефективних стратегій.

Список використаних джерел

1. Allen, W. J., Bosch, O. J. H., Kilvington, M. J., Harley, D. & Brown, I. (2001). Monitoring and adaptive management: addressing social and organisational issues to improve information sharing. *Natural Resources Forum*, 25(3), 225-233.

Міжнародна науково-практична конференція з нагоди 185-річчя ННІ лісового і садово-паркового господарства НУБіП України

ЛІСІВНИЧА ОСВІТА ТА НАУКА В УМОВАХ НАЦІОНАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ ТА ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ

КИЇВ • 5-6 червня
2025

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**

**НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ЛІСОВОГО І
САДОВОПАРКОВОГО ГОСПОДАРСТВА**

ТОВАРИСТВО ЛІСІВНИКІВ УКРАЇНИ

ТЕЗИ ДОПОВІДЕЙ

**УЧАСНИКІВ
МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
«ЛІСІВНИЧА ОСВІТА ТА НАУКА В
УМОВАХ НАЦІОНАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ
ТА ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ
УКРАЇНИ»
(5 – 6 червня 2025 року)**

КИЇВ – 2025

Міжнародна науково-практична конференція «ЛІСІВНИЧА ОСВІТА ТА НАУКА В УМОВАХ НАЦІОНАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ ТА ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ».

Рекомендовано до друку науковою радою НДІ лісівництва та декоративного садівництва Національного університету біоресурсів і природокористування України (протокол № 9 від 19 травня 2025 р.)

Відповідальні за випуск:

директор НДІ лісівництва та декоративного садівництва,
кандидат сільськогосподарських наук, доцент О.П. Бала

кандидат технічних наук, доцент О.Ю. Горбачова

© Національний університет біоресурсів і природокористування України,
ННІ лісового і садово-паркового господарства,
НДІ лісівництва та декоративного садівництва, 2025